

Sinclair Lewis

Redan i Sinclair Lewis första böcker — föga uppskattade och föga betydande — möter irritation mot amerikanskt liv och vaga förhoppningar om en frögörelse, åtminstone i form av glädje och äventyr. Genombrottet kom med en mera utformad roman i samma stil, "Main Street" (1920); en ung kvinnlig bibliotekarie, van vid storsäderna Chicago och St Paul, gifter sig med en läkare i en småstad, vantrivs med människorna och konventionerna och finner besläktade andar i en primitiv svensk vedhuggare och en melankolisk och intellektuell advokat; hon ger sig i väg till Washington, men finner inte vad hon söker, vare sig det nu är stillhet, ett mera kultiverat umgänge, en karl eller en livs-åskådning. Romanens tyngd-

punkt ligger i skildringen av småstaden, satirisk, men inte riktigt indignerad, ägnad att tillfredsställa de utomstående och elaka utan att riktigt reta infödingarna.

Temat är nästan detsamma i följande roman, Sinclair Lewis mest berömda, men kraften och formatet är större. Nu är bakgrunden en medelstor stad (på 200.000—300.000 invånare) med aspirationer på att bli en verkligt stor stad; hjälten är mr Babbitt, liksom Carol Kennicott i någon mån en sökande ande med tendenser till revolt, men framför allt en bracka, rädd att stöta sig med folk, att inte uppträda korrekt, ödmjuk mot överordnade och nedlåtande mot personer av lägre social ställning. Här blir satiren mera allmänmänsklig — varje läsare finner sig ha drag av Babbitt —, men riktigt pinsam blir den inte. Det bästa är fortfarande miljöskildringen; ingen har som Sinclair Lewis fångat det idiotiska småpratet om bilar och resor, snobberiets konflikter med jämlikhetstanken, den organiserade, på en gång löjliga och hjärtskärande gemytligheten på en amerikansk lunchklubb.

Genom dessa romaner blev Lewis en av de mest ryktbara öreträdarna för vad man kal-

lat den revolterande litteraturen under 1920-talet. Hans böcker betraktades som en samhällsprottest, ett fältrop för intellektuella amerikaner; i Europa var man benägen att identifiera Babbitt och amerikanen. Djupt trängde dock inte Lewis analys och kritik. Det var mera skoj och drift än indignation, och de snabba lustigheterna stannade nästan alltid vid utanverk och miljö. Parrington har kallat mr Babbitt "ett vandrande lik", men det verkar inte som om Lewis sett lika bittert på sin mest berömda skapelse. Det obestämda i både kritik och framtidsförhoppningar tycks Lewis ha delat med sina hjältar och hjältninnor, och i den ständigt återkommande halvheten i såväl trivseln som sökandet misstänker man ett självporträtt. Den robusta naturmänniskan likaväl som den grubblande intellektuelle skymtar som idealbilder, men Lewis står närmast sina enklare kompromisshjältar.

Romanen "Martin Arrowsmith" (1925), som kanske är Lewis bästa, ter sig som ett försök till syntes. Forskaren, en av Lewis idealtyper, presenteras här som läkaren dr Arrowsmith; skildringen av hans liv rymmer angrepp mot giriga privatläkare, korruperad kommunal hälsovård, reklamhungeriga vetenskapliga institutioner. Då Arrowsmith, efter att ha nått pengar och ära, drar sig tillbaka till en vrå på landet för att slutföra sina forskningar får Lewis förena sin kärlek till stillheten och till den intellektuella bragden; Arrowsmiths första hustru, Leora, är det vackraste porträtt Lewis tecknat — en av de bästa och mest tjugusende kvinnorna i modern litteratur.

I de många romaner Lewis skrivit under de senaste tjugufem åren kan man urskilja tendenser som redan förut framträtt och variationer på gamla teman. Till de bästa hör "Dodsworth", om en förfinad Babbitt på äventyr i Europa. Satiren, ofta driven till ren parodi, kännetecknar böckerna om skenheliga predikanter och politiker (Elmer Gantry, Gideon Planish). I högre klass står varningen mot fascism i Amerika ("It can't happen here"), angreppet på rasfördomarna ("Kingsblood Royal") samt de stora yrkesromanerna (såsom "Work of Art" om restaurangyrket). I stort sett har kurvan gått nedåt, tydligast i böcker där Lewis nästan öppet identifierar sig med Babbitt och amerikansk konventionalism ("The Prodigal Parents"). Den lysande livligheten har allt oftare slagit över i pratig förvirring, och i några böcker blir överdrifterna och jargongen svårsmälta.

I sina bästa böcker har Lewis varit en i sin ytlighet lysande skildrare och en av samtidens roligaste författare.

HERBERT TINGSTEN